

עין משפט
נר מצוה

צוה א ב מיי פ"ה מהל' מעילה הלכה ו:
צוה א מיי ש פ"ה מהל' שמיטה הל' ז סמג ענין פט טו"ע ח"מ ס' קנה סעיף ז:

ק ד מיי פ"ג מהלכות שמיטת הל' ה סמג לאוין רסו:
קא ה מיי שם הל' ז:

רבינו גרשום

מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו. ואבותיו ואבות אבותיו החזיקו בו מכמה שנים: לבתר דנפק רב פפא אמר רב הונא אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה. סמוך למצר אם נטרע ויוצאין שרשין מתחת ונגנסיין לשהר חבירי קוצין ויורד ונאל חור לט"ז אמה שהחזיקו כ"דן ושבו נגנסיין שרשיו מתחת לשהר חבירו אמר רב יהודה דאסור לקלקלו:

פִּסְקָא הבאין בשל הקדש בשדה הקדש לא נתנו מהן מן השרשין לבתחלה **א** אבל הנהנה מהן כ"דן הקדש היינו ולא מועלין דבתר אילן אולי דשל הדיוט הוא משה"ה מה שקוצצין מן השרשים יתן לבעל האילן:
ושל הקדש. אילן הקדש: לעולם בתר אילן אולי שרשים. ואמאי אין מועלין בספא משום דאדחון השרשים של הקדש שבאין בשדה הירוש בגידולין של הקדש הבאין לשהר הדיוט לאחר שהוקדש עסקינן ומשה"ה אין מועלין דסבר אין מועלין בגידולין **ב** דאמר אבותי הקדיש קירות ואנו תניר גמזיות:
ורבינא אמר. לעולם בתר אילן אולינן ומשה"ה לא מועלין ודקא קשיא לך בסיפא אמאי לא אולינן בתר אילן ומועלין הא לא קשיא דרישא משום הכי אין מועלין דנטוע הוא פכחות ט"ז אמה סמוך למצר אמר' דאיכא למימר קירות הוא משל הקדש לא מועלין אחר עיקרו בתר אילן אבל סיפא דקתני אילן של הקדש לא מועלין משום דחורין מט"ז אמות הוא ונטוע דליכא למימר דמשויא הקדש הן הדואיל שהוא רחוק כל כך מי שקוצץ אותן שפירש שחן לטוח ט"ז אמה אין מבחיש כלום באלן משה"ה אין מועלין. ומתני' דקתני העצים של מי

אם בתוך ט"ז אמה חופר קוצצין הן של בעל האילן ואם חורן לט"ז אמה חופר קוצצין הן של בעל הקדש:
אמר עולא אילן הסמוך למצר של שדה חבירו בתוך לט"ז אמה. שרשיו יונקין משרה חבירו ואין מביא מפירותיו כיכורין דאין יכול לקרות את ראשיתו פרי האדמה אשר נתתה לפי שיונק משרה אחרים:
מנא ליה לעולא דאילן יונק מכל צדדיו עד שש עשרה אמה אילימא מדרתן במס' שביעית עשר נטיעות המפוזרין בתוך בית אהא לפי שהנטיעות הן בחירות צריך להקן ערב ששית הנכנסת לשביעית כדי שלא יתקלקלו לפי שאין חורשין

א ‏ [ז'] למתלה בין הקדש אלל הטהר מהן לא מועלין דבתר אילן אולינן: **ב** ‏ כ"ה לשון גמל' נפסקים דף ט ע"ב:

כו:

עך דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה מיצר שהחזיקו בו.^א
מימה מאי מיימי מרב יהודה דרביס שאני^ב דאי לאו הכי קשיא מתני' דקתני קוץץ ויורד ופירש ר"ח ורבי"ס דרביס החזיקו במצריה דרב הונא וצרשמו דאי לאו הכי אין חוקמו מועלת כדמשמע בהמניח **ב** ‏ ^{ק"ק}

דף כח. וסס) ואמא רב הונא וקא חפר צרשות הרביס וקץץ שרשים דרב פפא ומשום הכי פריך מדרב יהודה דכיון שהחזיקו צו רביס אינו רשאי לחפור והא דקאמר אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה אמה וכו' ה"פ כלומר כי קאמר רב יהודה מנר שהחזיקו צו רביס אסור לקלקלו ה"מ מוך ט"ז אמה אכל חוך לט"ז אמה מותר לקלקלו כיון שמתני ט"ז אמה כדן רשות הרביס^ד ובסוף חוקת הצמים (לקמן דף ס:). דלסר רבי יוחנן ללדס שכנס מוך שלו להחזיר כמליס צמקומן^ה אע"גדליכארווחא כדמשמע) הסס אליצא דר"ל הכא איכא רווחא^ו רווחא דקאמר הסס ^ו שאינו סותם כל רשות הרביס אכל ליכא רווחא ט"ז אמה אכל אי איכא רווחא ט"ז אמה מודה רבי יוחנן דמותר לקלקלו ומחזיר כמליס למקומן כדאמר הכא אמרי קשה מאי קאמר רב פפא אמרי ליה מכולה מאי כולה ומפרש ה"ר מנחם דמכולה היינו מכל הני דתנ"י אס האילן קדס לא יקוך ספק כו' ולא יכלי ליה שהיה דומה אופו דמיידי צאילן עצמו אכל הסרשים יקוך ור"מ מפיש דרב הונא היה קוץץ ולוקח השרשים לעצמו וא"ל רב פפא מאי הא כלומר^ז למה אמה לוקח השרשים לעצמו א"ל דתן קוץץ ויורד וכיון שצדין אני קוץץ כמו כן יהו העצים שלי ואמרי ליה מכולה היינו הנהו דמיימי הכא והיהא דמיימי לקמן שרשי אילן הדיוט הצאים כו' דמינה מוכח לקמן דהעצים שלו דקתני צמתני' היינו של בעל האילן ולא יכלי ליה שדה לו כדדחי ליה לקמן עד דא"ל מרב יהודה כו' דנהי שלא תועיל חוקתי כחוקת רביס לענין שלא תהא רשאי לקווצו לענין זה מיהא תועיל שיהו העצים שלי ומסקין אמאי ליה חוך לשש עשרה יש להיות העצים שלי כדאמר רבינא לקמן כאן מוך שש עשרה כו':

א **ל**א **ה**בא בגידולין הבאין לאחר מבאן. ויש ספרים דגרסי מידי איריא הא בגידולין וכל זה מדברי המקשה כלומר על כרחך לא תוכל לפשוט מכאן דבגידולין הצאין לאחר מכאן איירי ואי בתר אילן אולינן רישא אשמועינן דאין נהנין וסיפא אשמועינן דאין מועלין ואי בתר קרקע אולינן רישא אשמועינן דאין מועלין וסיפא דאין נהנין בגידולין וא"ת הלא צבא דאשמועינן דאין מעילה בגידולין לשמשים של הקדש הצאין בשל הקדש דהוי רבותא טפי וי"ל דנקט הכי משום **א** **ד**יך צבא דאשמועינן דאין נהנין^א דהוי רבותא טפי שאין הכל של הקדש ור"ח לא גריס אלא והמתוך הוא דקאמר הכי דמוקי סיפא דאין מעילה בגידולין^ב והא דלא נקט דשל הקדש בשל הקדש משום דבעי למינקט דומיא דרישא דאין הכל דהקדש אלא חד דהקדש וחד דהדיוט אכל אי בתר קרקע אולינן ורישא אשמועינן דאין מעילה בגידולין לימני רישא של הקדש בשל הקדש דאין מיושב כל כך לומר תנא רישא אגב סיפא כמו תנא סיפא אגב רישא: **ב** **ב**ינא **א**מר לא קשיא **ב**אן תוך ה"ז בו'. רישא בתוך ט"ז אמה דבתר אילן אולינן וסיפא חוך לט"ז אמה דבתר קרקע אולינן^א ואס תאמר ולימני אידי ואידי מוך ט"ז ולימני סיפא מועלין אי נמי אידי ואידי אחר ט"ז ולימני צרישא מועלין וי"ל דתנא הכי לאשמועינן דבתרמייהו צין בתוך ט"ז אמה צין מוך לט"ז אמה לא נהנין ולא מועלין: **ג** **ד**ין **ה**וא ואין מביאין ממנו בכוריים. פי' ר"ח משום דאין מציאין גול על גבי המוצא שנאמר אני ה' שונא גול בעולה ^ו (שעה סא) וכתיב והבאתם גולו וגו' ^ו (מלאכי ה) ולית לן דעולא דהא דהדיא פסקינן כרבי יוסי דאמר זה נוטע בתוך שלו כו' וא"ת לפירושו עולא כמאן סבר דכרצנן נמי לא הוי דרצנן לא בעו הרחקה אלא ד' אמות ולעולא שש עשרה אמה וי"ל דעולא הוי מוקי מתניתין צונמא כדמוקי לה כריש פירקין ולהכי לא בעי אלא ד' אמות ומיהו קשיא לרבי ינחק דפריך לקמן לעולא מהקונה אילן וקרקעו מציד וקורא מאי לאו כל שהוא ומאי קושיא שאני התם שקנאו ולא הוה גולן וגרסה כפי' הקונטרס^ה ^ז ^י ^ב דאע"ג דמותר לסמוך אין מציאין ממנו צבורים דבעינן אשר תצא מארצך^א ולקמן דאמר אילן הסמוך מציד וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ לא קאמר שעל מנת כן הנחיל שיהא מותר לסמוך דבנאו הכי שרי אלא על מנת כן הנחיל שיהא חשוב כמו מארצך ויכול לומר ^ה ^ו אשר נתת לי: **ע** **ו**שר **נ**טיעות **ה**מפוזרות בו'. צבוקה ^ו (דף לה). אמר עשר נטיעות וערצה וניסוך המים הלכה למשה מסיני ודוקא עשר לתוך בית סאה אכל פחות אין לריכיין חרישה כל כך וכן נמי אס היו צבית סאה יותר מעשר נטיעות אין חורשין לפי שעומדין ליעקר:
כמה

כי אם שדה לבן עד הפסח ושדה אילן עד העצרת אבל שדה נטיעות שחבורות נינהו היו חורשין שלשים יום לפני ראש השנה כדכתיב בחריש ובקציר תשובות אם אינו ענין לשביעית עצמה שכבר נאמר והשביעית תשטמנה ונטשתה וכו' שריך לא תורע וכמךך לא תזמור תנהו ענין לחריש ולקציר של שנה ששית הנכנסת לשביעית שאינו לקצור ולחרוש לצורך שביעית ולא בשביעית לצורך שמינית אבל הני נטיעות כדי שלא יתקלקלו היו חורשין עד ראש השנה שנכנסת שביעית:

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

שהחזיקו צו רביס. לעשותו להן דרך אסור לקלקלו אע"פ שהוא של יחיד. ואנא נמי הא אחזיקי ליה: **ל**בסר **ד**נפק. רב פפא: **א**מר. רב הונא אמאי לא אמרי ליה: **ב**תוך **ש**ש עשרה אמה. לאילן הויא חוקה דאילן אכל חוך לשש עשרה אמה אין חוקמו חוקה שאע"פ ששרשיו מתפשטין

כ"ה אמה אינן יונקין אלא בתוך ט"ז אמה סמוך לאילן וכדאמרין לקמן ואנא ^ה ^ו הוא חוך לט"ז אמה קיינא: ^ו ^הדינא. דמן הדייב: **ל**א נהנין. מדרצנן: **ו**לא מועלין. אס הנהה לא מעל אלמא לא קדשי: **מ**ידי איזיא. מסקנא דקושיא הוא. כלומר מכולה לאו איריא היא לא למשמע מינה דתר אילן ולא למשמע מינה דתר קרקע דטעמא משום דהך שרשים גידולים הצאים לאחר שהוקדש האילן הוא ואיכא למ"ד צמט' מעילה ^ו [י]. אין מועלין בגידולין אפי' שרשי הקדש צדה הקדש: **ל**א נהנין איצטריכא ליה: **ר**בינא **א**מר ל"ק. רישא דקתני בתר אילן אולינן היינו בתוך ט"ז אמה וסיפא דקתני של הקדש צאין בתוך של הדיוט לא מועלין היינו מוך לט"ז: **ג**ולן **ה**וא. שיונק משדה חבירו: **ו**אין מציאין ממנו צבורים. אין לרץ להביא ממנו צבורים דבעינן אשר תצא מארצך ^ו (דברים כו): **ע**שר נטיעות מפוזרות צביס סאה. לארכו ולרחבו כולן צבוע יונקות מכל צית סאה וכולס" וצריך להס ומותר לחורשו ערב שביעית עד ראש השנה שהלכה למשה מסיני הוא. וצית סאה חמשים אמה על חמשים אמה שחנר המשכן קרוי צית סאמים שהוא מאה על חמשים: **כ**מה הוי להו. צית סאה כי עבדת ^ו להו רצועה של אמה רוחב: **ח**רי אלפים וחמש מאה גרמידי. שהרי יש כאן ג' רצועות של חמשים

אמה ועולות לאלפים וחמש מאות אמה חלוק אותן לעשר אילנות תמצא לצירוף קרקע יניקת כל אילן ואילן צין הכל מאתן וחמשין אמה אורך צאמה רוחב: **ה**א **ל**א הוי כדעולא. דשיעור עולא נפיש דאמר דאילן יונק שש עשרה ^ו לכל **ז**ד הרי ל"ב על ל"ב עשה מהן רצועה אחת של אמה רוחב כאשר עשית מצית סאה תמצאנה של אלק וכ"ד אמה שהרי יש כאן שלשים ושמים רצועות כל אחת ואחת ל"ב אמה: **ו**אלא **מ**דתן **ש**לש **א**ילנות. גדולים שיונקים יותר מן הנטיעות ומפוזרין צבית סאה לארכו ולרחבו צבוע אע"פ ^ו שאינו של אדם אחד אלא של שלשה צני אדם מנטרפיין להיות שדה אילן ולחרוש כל צית סאה בצבילן ערב שביעית עד עזרת כדן שדה אילן ואס לאו אין חורשין אלא כל אחד כדי לרכו דהיינו תחתיו וחוצה לו כמלא אורה וסלו והשאר הוי שדה הלצן ואין חורשין אותו אלא עד הפסח:
צית

אין צריך להביא. רש"י.^א ואמר כי לגבי זה דינו כגולן שאין צריך להביא. ממונ ביכורים. רש"י.^ב [1]ואכתו מצינן למילף מרישא דבתר אילן אולינן. מוס' כ"ד. ^י ^ז שהוא עיקר יניקתו וכגופו חשובין. בשבילן ל' יום קורם לראש השנה ועד ראש השנה דהכי קרי' ערב שביעית דהיינו שנה ששית הנכנסת בשביעית לא חורשין כלל

מסורת הש"ס

א ‏ [ז'] למתלה בין הקדש ולקמן ס: דף ק"ג **ב** כס"י איתא דהייבא, **א** מעילה יג: **ד** ‏ שביעית פ"א מ"ו, **ס** ‏ ג"ז שס מ"ה, **ו** ‏ כס"י חדישא, **ז** ‏ [1] וסולו רש"ש, **ח** ‏ ז"ל שאין, **ט** ‏ ז"ל כדמטי התם. רש"ש, **י** ‏ ז"ל והיה דמנן. רש"ש,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה גולן ב' דאין' דבותר לבפור. עיין גר"ש ריש צבורים:

הגהות הב"ח

א ‏ (א) רש"י ד"ה בתוך שש וכו' ואנא מוך כל' ומיתת הוא נמחק: **ב** ‏ (ב) ד"ה כמנ וכו' כי עבדל ליה רצועה אחת של אמה: **א** ‏ (א) ד"ה סא לא כי שש עשרה אמה לכל: **ו** ‏ (ו) תוס' ד"ה עד דלמרי ליה הא דלמרי רב יהודה וכו' דקאמר התם היינו שאינו סותם: **ז** ‏ (ז) ד"ה גולן וכו' ויכול למיין הא דאמרא אשר נמח מן:

מוסף רש"י

מיצר שהחזיקו בו רבים. שהשוחז ומתקטו להטין ובעולם ידע ושמקן, אסור לקלקלו. דוחא לרביס ממל (ושב"ס לקמן ק). שרשי אילן של הדיוט הבאין בשל הקדש לא נהנין ולא מועלין. דלולען תמר אילן ואין צבל דיוט קאי (ושב"ס יג). של הקדש הבאין בשל הדיוט לא נהנין. הוחיל ועיקרו קאי כצל הקדש (טח).

מוסף תוספות

א. פירש רש"י ז"ל ואנא נמי אחזיקי לי. רמב"ן. **ב**. אבל ביחיד מותר לקלקלו. **ג**. [ב]מקום שהחזיקו בו בני רשות הריב"ס. **ד**. [א]נא כבר הנחית להם דרך רחב ט"ז וחורן לט"ז אני חופר. רש"י. **ה**. ואמרין מ"ט דרבי יוחנן כדריב יהודה דאמר רב יהודה מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו. **ס**. ו. אלאמא ל' ויחנן הא דאמר יהודה אפי' בדיאכא רווחא הוא. **ז**. אפי' שרש [לך] לקין. רמב"ן. **ח**. בהם מדרבנן משום מעילה בהקדש. ריענא. **ט**. [1]ואכתו מצינן למילף מרישא דבתר אילן אולינן. מוס' כ"ד. ^י ^ז שהוא עיקר יניקתו וכגופו חשובין. בשבילן ל' יום קורם לראש השנה ועד ראש השנה דהכי קרי' ערב שביעית דהיינו שנה ששית הנכנסת בשביעית לא חורשין כלל

רבינו גרשום (המשך)

בשביעית יהיו חורשין כל בית סאה (שהן נטיעותיהן) בשבילן ל' יום קורם לראש השנה ועד ראש השנה דהכי קרי' ערב שביעית דהיינו שנה ששית הנכנסת בשביעית לא חורשין כלל